

Sistematika i filogenija necvjetnica (2+1)

Predmetni nastavnik: Danijela Stešević,
email: danijela.stesevic@ucg.ac.me

Osnovni pojmovi

- Sistematika
- Plantae
- Taksonomija: opisivanje biljaka,
idektifikacija,
nomenklatura
klasifikacija
(vještačka, prirodna, filogenetska)
- Takson
- Evolucija (evolutio= razvoj)
- Filogenija (phylo= koljeno, rod; genesis= postanak)

SISTEMATIKA

TAKSONOMIJA

Klasifikacija

jedinke i
populacije

vrste

hijerarhija i
kategorije

Identifikacija

jedinke, kategorije, ključevi za
determinaciju, monografije,
ikonografije, opisi

Nomenklatura

jednoznačno imenovanje,
standardizacija, nomenklatura
pravila, razvoja standarda

EVOLUCIJA

Proučavanje:

- izvori varijabilnosti
- diferencijacija populacija
- reproduktivna izolacija
- postanak i podrijetlo vrsta
- hibridizacija
- biogeografija
- ...

FILOGENIJA

Proučavanje:

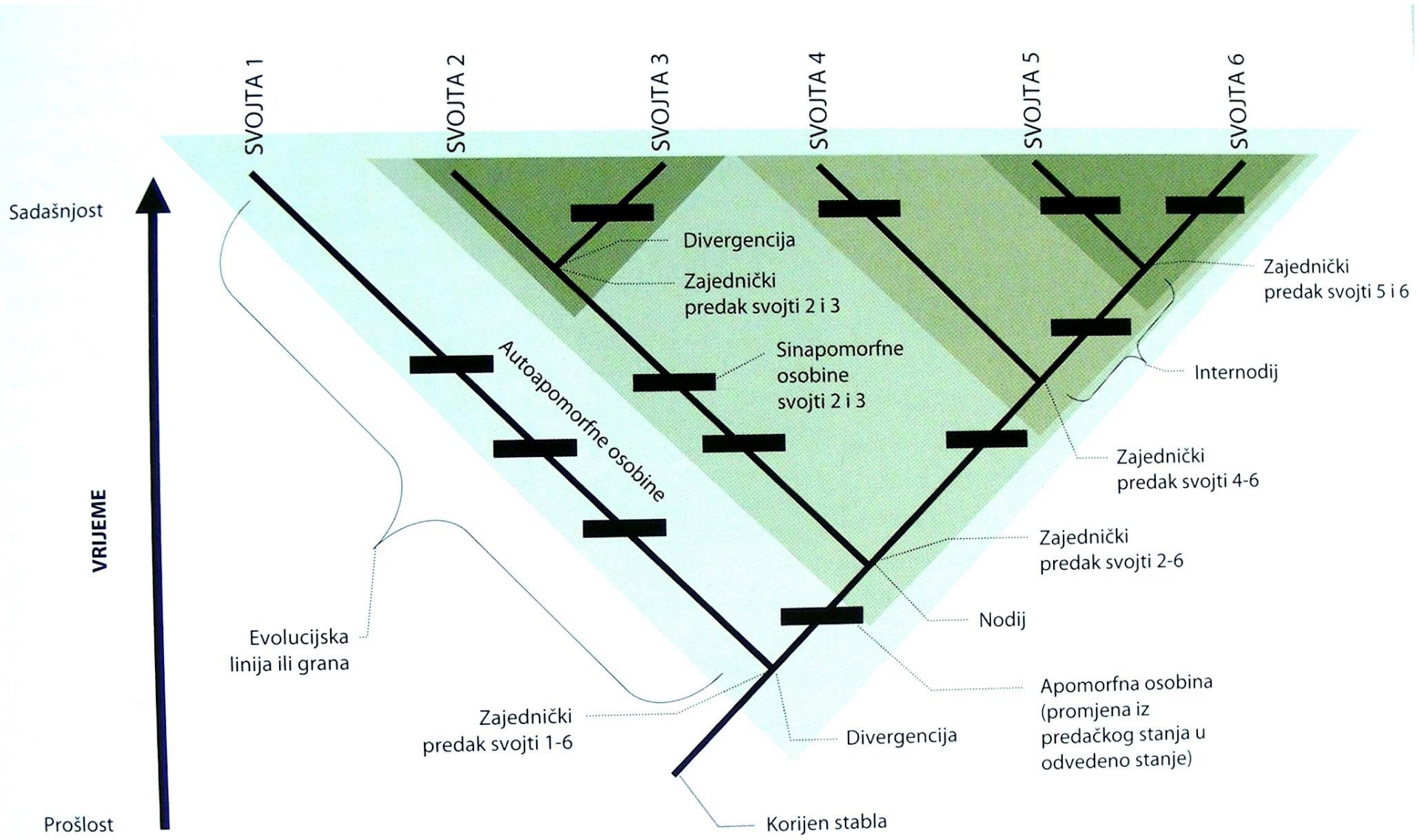
- divergencija
- adaptivna radijacija
- procesi
- vremenski sljedovi
- prostorna distribucija
- rekonstrukcije
- ...

- Istorijat Sistematike
- *Teofrast*- prva klasifikacija klasifikacija biljaka ... po životnoj formi
- Od Teofrasta do kraja srednjeg vijeka- *period opisne i praktično korisne sistematike* (otrovne, jestive, ljekotivne biljke ...).
- *Period vještačkih sistema* (XVI-XVII vijek, Line). .. Klasifikacije na osnovu ploda, cvijeta, broja prašnika ... binarna nomenklatura

Polinomijalna terminologija

- Pr. *Tradescantia ephemereum phalangoides tripetalum non repens virginianum gramineum* = *Tradescantia virginiana*
- Jednogodišnja zeljasta ne puzeća *Tradescantia* iz Virđinije, nalik travi, sa tri krunična listića
- *Fagus* (lat. bukva), *silvatica* = šumski. *Fagus silvatica* L.

- *Period prirodnih sistema*
- *Period evolucione ili filogenetske sistematike*
(.....Takhtadžan, APG Angiosperm phylogeny group)

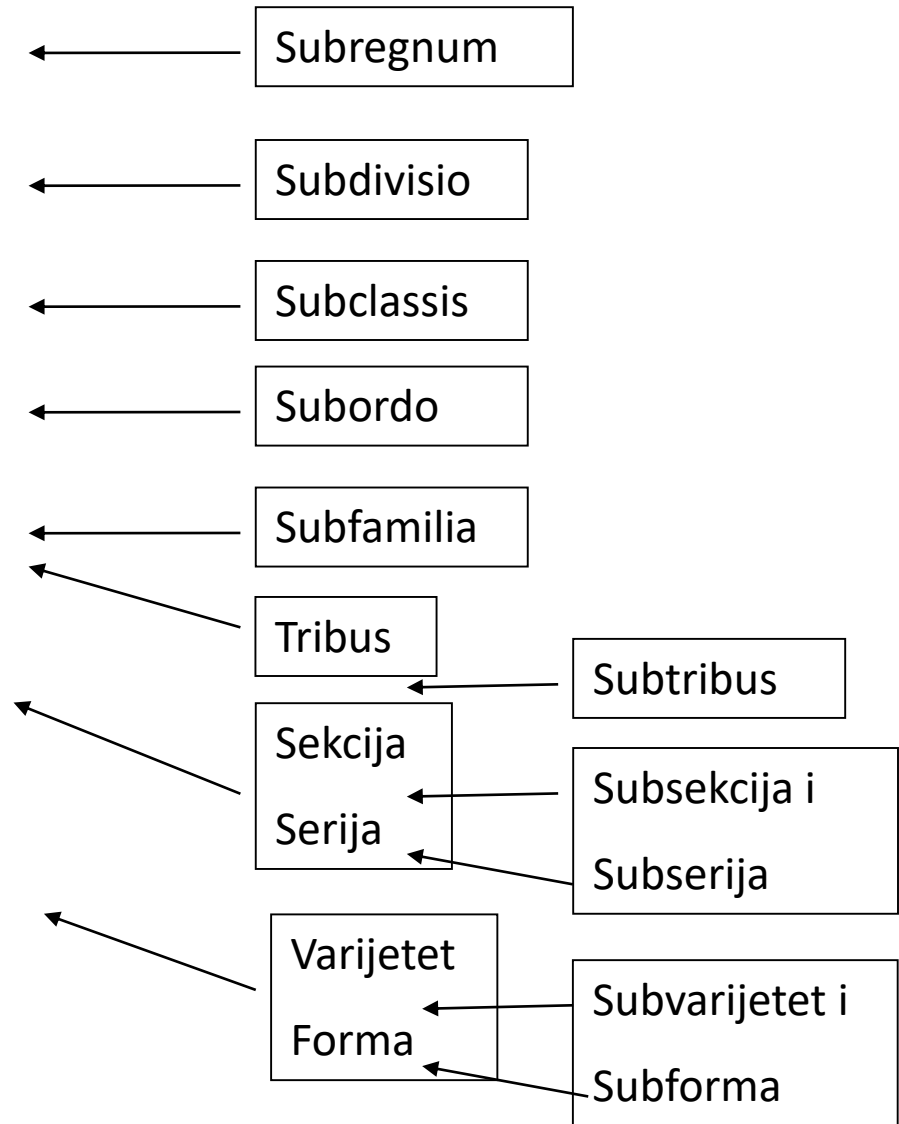
Međunarodni kodeks botaničke nomenklature

- Vrsta je jedina realna kategorija koja postoji u prirodi. Ostale su vještačke tvorevine ...
- Po Kodeksu, svaka jedinka pripada određenom broju taksona, pri čemu se vrsta smatra za osnovnu taksonomsku jedinicu.
- **Binarna nomenklatura (izuzeci: *Capsella bursa-pastoris* ili *Veronica anagalis-aquatica*)**

• Carstvo (Regnum)	• Reg. Plantae
• Razdio (Divisio)	• Div. Magnoliophyta
• Klasa (Classis)	• Cl. Magnoliopsida
• Red (Ordo)	• Ordo: Rosales
• Familija (Familia)	• fam: Rosaceae
• Rod (Genus)	• g. Rosa L. (politipski rod)
• Vrsta (species)	• Rosa canina L. (šipurak)

- Carstvo (Regnum)
- Razdio (Divisio)
- Klasa (Classis)
- Red (Ordo)
- Familija (Familia)
- Rod (Genus)
- Vrsta (species)

Subspecies

- Imenovanje rodova (♀ rod)

Pancicia (u čast Pančića)

Wulfenia (u čast Wulfena)

Ramondia (u čast Ramonda) ...

Arenaria, Lithospermum

- Imenovanje vrsta (epiteti)

alba, lutea, reptans, verna, perfoliata, monetegrina, blecici ...

- Autorstvo, sinonimi, homonimi

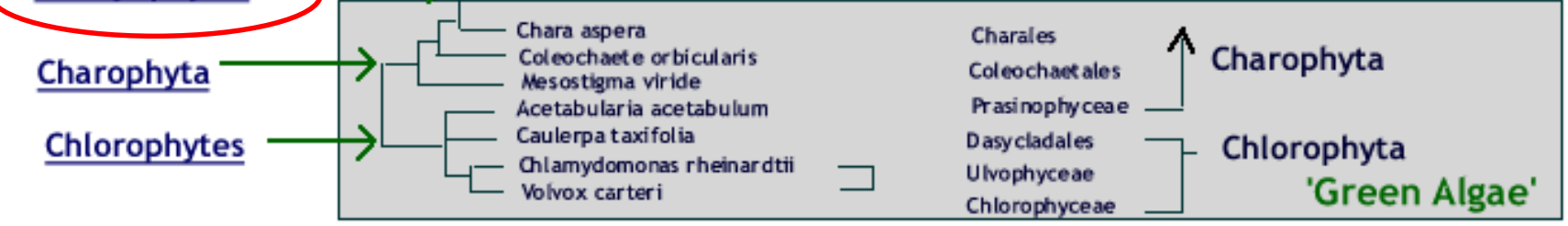
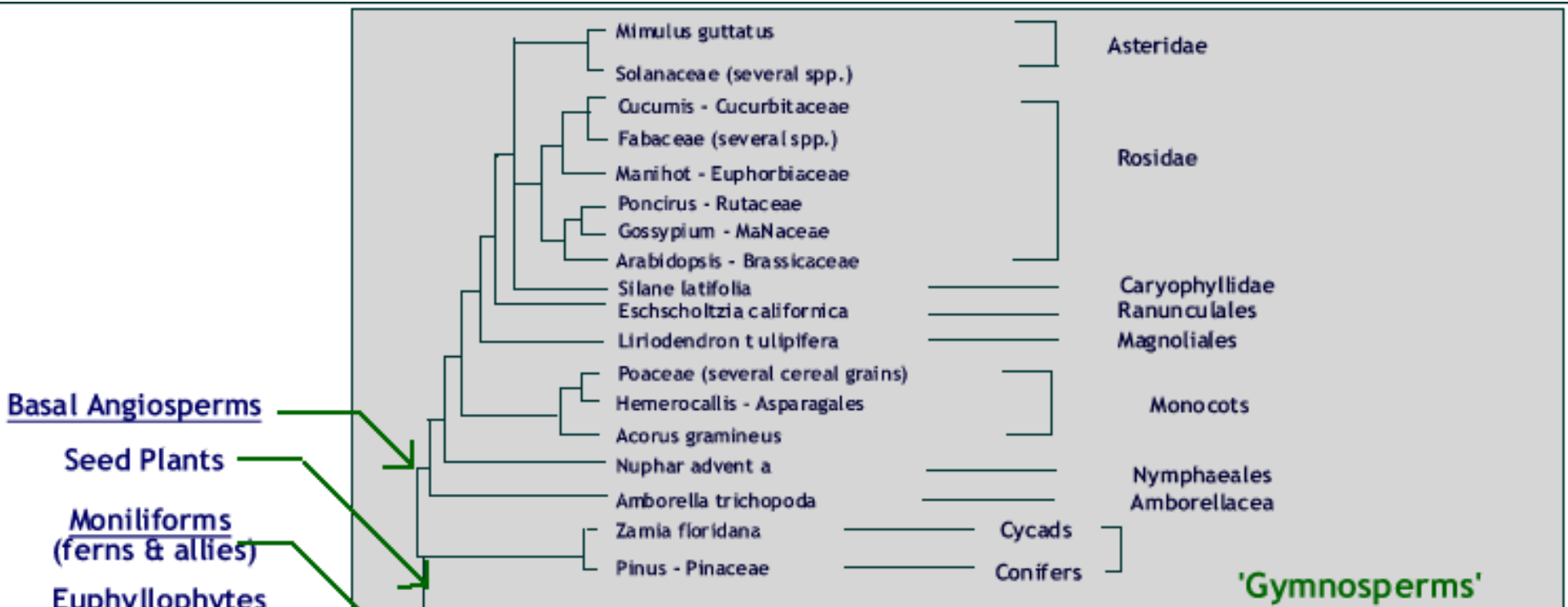
Cerasus avium (L.) Moench – trešnja (syn. *Prunus avium* L.)

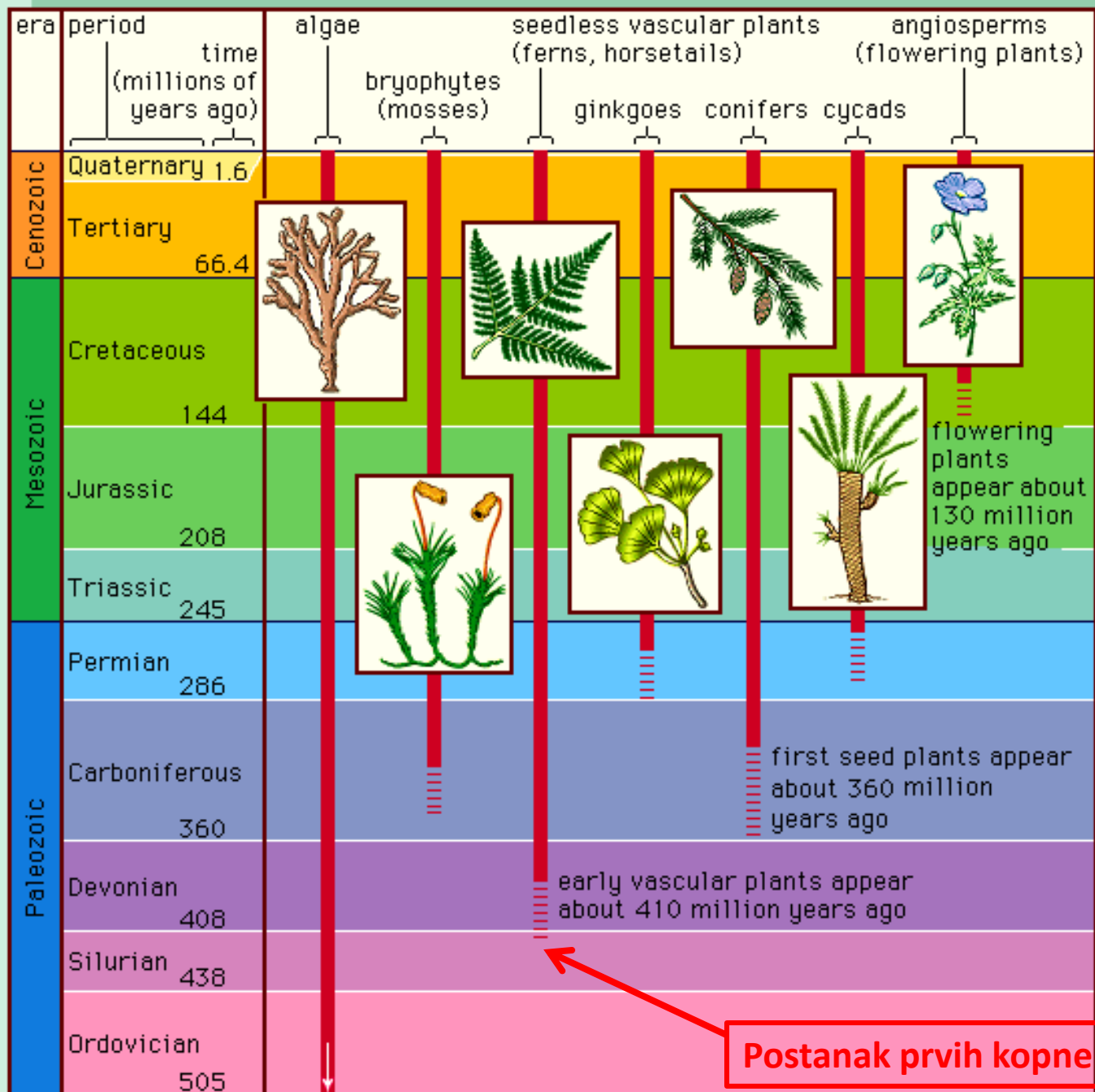
homonimi: *Myosotis collina* Hoffm. & *M. collina* auct non Hoffm.

- Taksoni višeg randa dobijaju ime dodavanjem tipskog nastavka na korijen riječi ... (Pr. Rosaceae, Rosales, Rosidae)

Sistematska kategorija (osnovne i dopunske)	<u>Biljke</u>	<u>Alge</u>	<u>Gljive</u>
Divisio	-phyta	-phyta	-mycota
Subdivisio	-phytina	-phytina	-mycotina
Classis	-opsida	-phyceae	-mycetes
Subclassis	-idae	-phycidae	-mycetidae
Superordo	-anae		
Ordo	-ales		
Subordo	-ineae		
Superfamilia	-acea		
Familia	-aceae		
Subfamilia	-oideae		
Tribus	-eae		
Podtribus	-inae		

EMBRIOPHYTA

Postanak prvih kopnenih biljaka

Klasifikacija Equisetopsida

- Anthocerotidae
- Bryidae
- Marchantiidae

- Lycopodiidae
- Equisetidae
- Marattidae
- Psilotidae
- Polypodiidae

- Ginkgoidae
- Cycadidae
- Pinidae
- Gnetidae
- Magnolidae

Monosporangiate

Polisporangiate

Biljke sa sjemenom

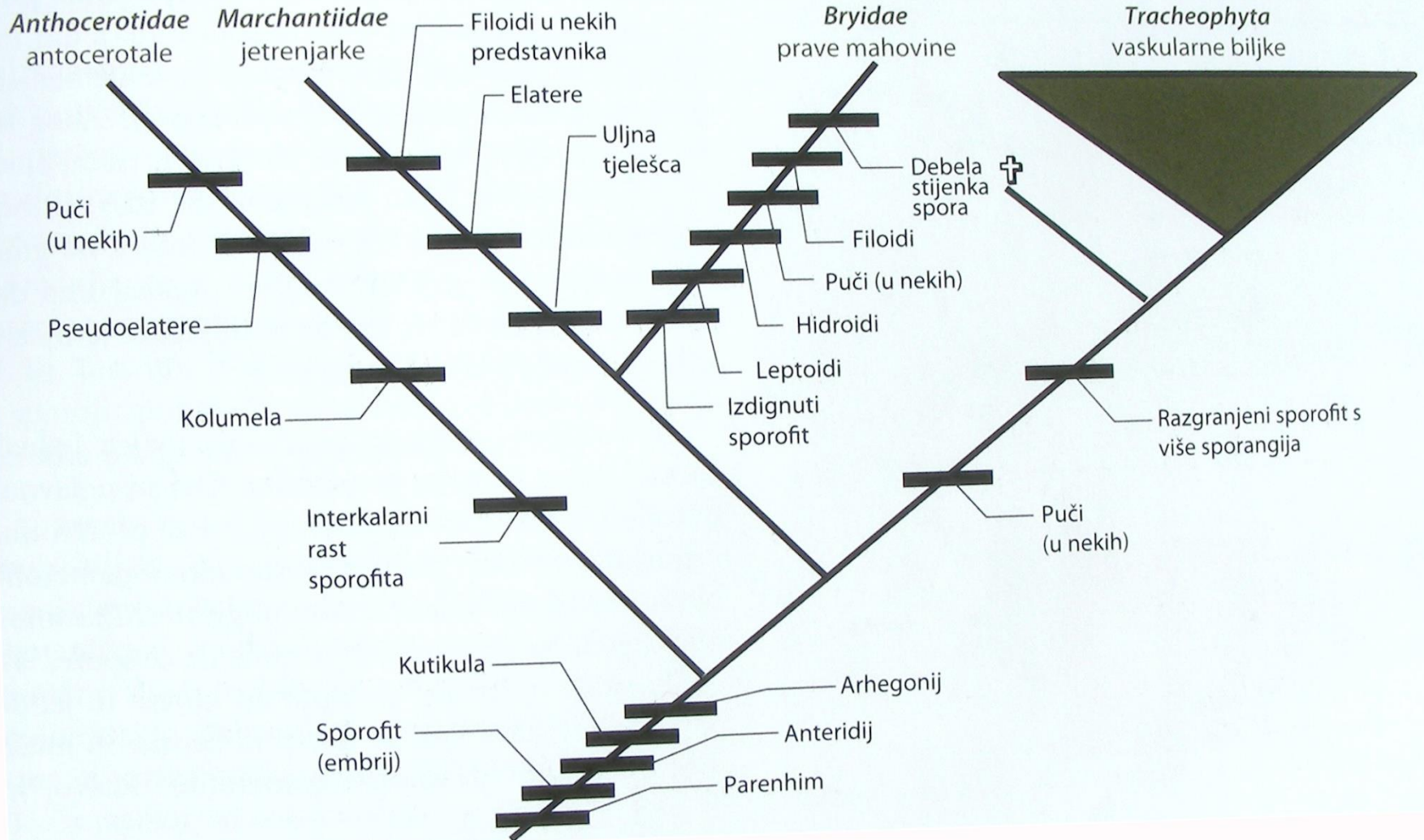
razred *Equisetopsida* (*Embriophyta*, kopnene biljke)

Monosporangiophyta (*Bryophyta* s. l.)

mahovine, biljke bez provodnog sustava, s jednim sporangijem

Polysporangiophyta

biljke s provodnim sustavom i više sporangija

Herbarijum

Prečice + paprati + rastavići + golosjemenjače

- **Pribor za sakupljanje:** nož i lopatica, makaze, papirne kesice za mahovine, kese za odlaganje materijala ili novinske dvolisnice u improvizovanoj terenskoj presi, privremene etikete.
- Privremena etiketa sadrži: datum, lokalitet, stanište, ime sakupljača!
- Lokalitet ima geografsku odrednicu, a stanište ekološku, jer je definisano kompleksom abiotičkih faktora.

Na jednom lokalitetu je moguće imati više tipova staništa. Tako recimo, na području park šume Gorica razlikujemo sledeća staništa: zidine, kameniti travnjaci, šikare, sađena šuma borova i čempresa, prirodna šuma hrasta trojanca i medunca, gažena staništa.

- Proces herbarizovanja podrazumjeva **presovanje i sušenje materijala**.
- Isključivo ispresovan i suv materijal, uz preduslov da je pravilno sakupljen može postati dio herbarske zbirke.
- U identifikaciji se koristi „Mala Flora Hrvatske“, od Domca, a nomenklaturu usaglasiti sa POWO:
<https://powo.science.kew.org/>
- Link za Digitlni herbarijum UCG:
<http://www.ebb.ac.me/#/plants>

- Konačna etiketa se ispisuje **grafitnom olovkom** i mora sadržati sledeće podatke:

Red:

Porodica:

Vrsta:

Lokalitet:

Stanište:

Datum:

Leg/det:

- Ne zaboraviti da ime vrste treba da prati **ime autora**.
- Voditi računa o tome da ime vrste i autora budu korektno napisani i usklađeni sa **Međunarodnim kodeksom botaničke nomenklature**.

Seminarski rad – klasična forma

- Tema mora biti obuhvaćena gradivom.
- Student sam može predložiti temu.
- Rad se priprema po zadatim Uputstvima i predstavlja autorski tekst, a ne copy-paste djelo!
- Prije izrade rada informisati se o tome šta sve ulazi u domen plagiranja i to ni u kom slučaju ne raditi!

- Prilikom citiranja izvora u samom tekstu navodi se samo prezime autora publikacije i godina objavljivanja. U slučaju dva autora, navode se prezimena obojice, a ako ima više autora navodi se prezime prvog i doda: et al., pa godina publikovanja (pr. Jovović et al. 2001).
- Internet sajtovi se takodje mogu koristiti kao izvor. Prilikom citiranja navodi se puna adresa sajta.
- U popisu literature navode se detaljne informacije o izvoru: [prezime], [prvo slovo imena]. (godina izdanja): [naslov rada], [naziv časopisa ili knjige], [broj časopisa: strane od-do], [izdavač], [mjesto izdavanja]

Primer citiranja rada iz časopisa:

Jovović, Z., Malidža, G., Mitrović, D., Stešević, D., Biberdžić, M. (2001): Uticaj herbicida na najbrojnije korovske vrste fitocenoze krompira u okolini Pljevalja, *Herbologija*, 2(2): 9-19, Sarajevo.

Primjer citiranja knjige:

Jovović, Z. (1998): Dejstvo herbicida na brojnost i biomasu korova agrofitocenoze kukuruza (*Zea mays* L.), *Poljoprivreda i šumartsvo*, 44(3-4): 5-19, Podgorica.

Jovović, Z., Stešević, D. (1998): Analiza životnih formi i flornih elemenata korovske sinuzije krompira na Grahovskom polju, *Poljoprivreda i šumartsvo*, 47(1-2): 55-61, Podgorica.

Petrović P., Brzić B., Milošević M., Šijaković D. (1992): Kodni priručnik za informacioni sistem o šumama Srbije, JP "Srbijašume", Beograd.

U popisu literature reference se navode po azbučnom redu, a internet sajtovi se citiraju zasebno na kraju popisa.

Rad može da sadrži tabele, grafikone i fotopriloge, koji moraju imati numeraciju i legendu, biti citirani u tekstu i imati svoj izvor!

Seminarski rad – istraživačka forma

- Seminarski rad može imati i istraživačku formu i bazirati se na:
 - prikupljanju herbarskog materijala necvjetnica sa jednog područja ili
 - izradi tematskog herbarijuma usmjerenog na jednu grupu biljaka ili vrste koje nisu dokumentovane u digitalnom herbarijumu.